

BLOF OP HET ALTAAR

Moderne muziek brengt het leven van de militair en het leven van de Schrift bij elkaar!

Naam: Guido Brugge
Studentnummer: 1364580
Datum: 30 december 2009
Plaats: Landsmeer
Hogeschool: Fontys Hogescholen lesplaats Amsterdam
Scriptiebegeleider: Ko Schuurmans

Inhoudsopgave

pag. 1	Woord vooraf
pag. 3	Inleiding “Een kans laten liggen....”
pag. 9	Hoofdstuk 1. Muziek in de liturgie
pag. 9	1.1 Welke plaats heeft de muziek in de kerkelijke liturgie?
pag. 11	1.2 Wat betekent muziek voor de militair?
pag. 14	1.3 Bezinningsdiensten binnen defensie: moderne muziek wordt herkend
pag. 15	Hoofdstuk 2. Het leven van een militair en het leven van de Schrift
pag. 15	2.1 De levens van de militair en de Schrift bijeen gebracht
pag. 18	2.2 Tekst van moderne muziek belicht de Schrift
pag. 21	2.3 Tekst van moderne muziek; verbinding tussen het leven van de militair en het leven van de Schrift
pag. 23	Hoofdstuk 3. Teksten moderne muziek analyseren
pag. 23	3.1 “You’ll never walk alone” (Lee Towers) en Lucas 24, 13-21, 28-31
pag. 25	3.2 “Welkom Thuis” (Bløf) en Lucas 15, 11-24
pag. 27	3.3 “Mooier dan nu” (De Dijk) en Mattheüs 6, 25-34
pag. 29	3.4 “Heel andere wereld” (De Dijk) en Johannes 3, 17-21
pag. 31	Hoofdstuk 4. Koppeling teksten moderne muziek en een Bijbeltekst
pag. 31	4.1 Aansluiting vinden bij het leven van een militair; noodzakelijk in de liturgie
pag. 34	4.2 Antwoord op de probleemstelling: Muziek verbindt de twee werelden van de militair en de Schrift
pag. 35	4.3 Online database van teksten moderne muziek in combinatie met Schriftteksten
pag. 36	Geraadpleegde literatuur en geraadpleegde websites

Woord vooraf

Een hele lange studieperiode kan ik afsluiten door het schrijven van deze scriptie. Met een opzet voor een scriptie over de patroonheilige Christoffel ben ik begonnen, maar uiteindelijk ben ik aangeland bij deze vernieuwde opzet voor het vervolmaken van de bachelor opleiding "Theologie en Levensbeschouwing".

Het is een praktische scriptie, zoals de titel ervan al doet vermoeden: "Bløf op het altaar; moderne muziek brengt het leven van de militair en het leven van de Schrift bij elkaar".

Sinds 2007 ben ik werkzaam als aalmoezenier, rooms katholiek geestelijk verzorger bij de krijgsmacht. In deze periode heb ik al vele militairen mogen ontmoeten, in vele fasen van hun leven en hun carrière bij Defensie.

En daarbij ook met hun vele levensbeschouwelijke vragen; vragen als het gaat om macht en onmacht, om heil en onheil, om geluk en ongeluk, om oorlog en vrede, om dood en leven... Of, om met de woorden van onze legerbisschop Punt te spreken: "Ze (aalmoezeniers) zijn er om te helpen onze militairen geestelijk gezond te houden, hen te steunen om in ongelooflijk moeilijke en verwarrende situaties menselijk verantwoordelijk te kunnen handelen, hen te begeleiden in zingevingsvragen en dat met de kracht van Gods Woord en waar mogelijk en gewenst ook van zijn sacramenten".¹

Gods Woord en zijn sacramenten. In mijn beleving staat daar nogal wat. Zeker als het gaat om de belevingswereld van militairen. Daarom ben ik blij dat op dezelfde pagina van RKKerk onze legerbisschop ook nog schrijft dat "aalmoezeniers niet alleen werken voor katholieke militairen, of alleen de christelijke, maar voor alle militairen. Want iedereen heeft de nabijheid nodig van een luisteren oor, een bemoedigend woord, een begrijpende blik".²

Als ik navraag doe bij de militairen die voor hun eerste opleiding naar Assen komen, dan is ongeveer 90 procent niet kerkelijk betrokken. Weten ze er ook heel weinig tot niets van en de meesten willen dat eigenlijk ook zo houden. Een enkeling maar heeft interesse in religie en geloof.

Máár, waar ik ook kom binnen deze organisatie; alle militairen hebben muziek. Sommigen maken muziek, maar elke militair heeft muziek bij zich; op hun laptop, hun mobieltje of op hun 'i-phone'.

Het is voor hen een "way of life". Door muziek te laten horen, laat een militair zien wie hij is en waar hij voor staat.

Het zou mooi zijn als de aalmoezenier door deze moderne muziek te gebruiken in de liturgie, het leven van de militair en het leven van Gods Woord en zijn sacramenten bij elkaar zou kunnen brengen.

¹ In RKKerk, Het Militair Ordinaat Deel II In naam van God met militairen mee. Voorwoord Jozef M. Punt

² In RKKerk, Het Militair Ordinaat Deel II In naam van God met militairen mee. Voorwoord Jozef M. Punt

Na een inleiding waarin ik laat zien dat ikzelf in een liturgisch moment de kans heb laten liggen om teksten, moderne muziek en het verhaal van de mensen met elkaar te verbinden, probeer ik in de hoofdstukken die volgen te laten zien dat moderne muziek wel degelijk het leven van de militair en het leven van de Schrift bij elkaar kan brengen.

Guido Brugge

Inleiding

“Een kans laten liggen...”

Twee officieren, Jonny en Inge, zijn 12 september jl. met elkaar getrouwd. Deze twee militairen ken ik van de eenheid waar ik voor werk, School Noord in Assen.

Twee weken voor de trouwdatum kwam Inge bij me en vertelde, naast de werkgerelateerde zaken, ook dit heugelijke feit: “we gaan trouwen!”

Zij en Jonny hadden het heel mooi bedacht, maar kwamen er samen toch achter dat met alleen het sluiten van het burgerlijk huwelijk het plaatje niet compleet was. “Er mist iets” werd mij gezegd en daarop doorvragend kwam het verzoek van hen of ik, als hun aalmoezenier, “iets” wilde doen tijdens deze ceremonie. Nota bene in de O.L.V. ten Hove kapel in Mill.

De gesprekken die op dit eerste gesprek volgden werden intenser en concreter; ze hadden gezamenlijk een uitzending achter de rug en hadden de bezoeken die ze tijdens deze uitzending hadden gebracht aan de kapel op het kamp als rustgevend ervaren. Even op adem komen, even tot rust komen.

“En ja, we geloven wel dat er ‘iets’ is”. Jonny van protestantse huize, maar niet praktiserend, Inge geheel niet kerkelijk. “Maar wat is dat ‘iets’ dan?” vroeg ik hen. En waarom willen jullie elkaar het jawoord geven? Wat is de betekenis van het huwelijk voor jullie?

Mooie gesprekken werden het en de contouren, als het ging om mijn inbreng, werden steeds duidelijker. Of ik wat wilde zeggen, of ik samen met de mensen wilde bidden en of ik een lichtritueel met kaarsjes wilde initiëren. De rest was voor de buitengewoon ambtenaar van de burgerlijke stand.

Ik heb ze in deze voorbereidingstijd gevraagd om allebei afzonderlijk een stukje tekst op te zoeken die voor hen verwoordt hoe zij het huwelijk zien en hen ook gevraagd naar de muziek die gedurende de ceremonie in de kapel wordt gespeeld.

En in deze laatste alinea zit de gemiste kans, want ik heb uiteindelijk wel iets gezegd (zie de tekst hieronder) en heb daarin zeker hun teksten verwerkt, maar heb de muziekkeuze van hen niet verbonden met de teksten die zij gekozen hadden.

Achteraf gezien een gemiste kans in deze liturgische setting. Immers, de teksten waren, net als de muzieknnummers, zorgvuldig door hen uitgekozen, alles met een achterliggende gedachte.

En wat was het mooi geweest als ik hun tekst- en muziekkeuze met elkaar had kunnen verbinden.

Het is misschien wel juist daarom dat in het verlengde van deze ervaring ik de ondertitel van deze scriptie zó heb omschreven:

“Moderne muziek brengt het leven van de militair en het leven van de Schrift bij elkaar”

Hieronder volgt de tekst die ik uitgesproken heb tijdens de huwelijksceremonie van Jonny en Inge. Met daarin de teksten die zij mij vooraf hadden gegeven, teksten die hun gevoel verwoorden bij het sluiten van hun huwelijk, het geven van hun jawoord.

Daarna de songteksten die zij hadden uitgezocht als muzikale omlijsting van de ceremonie en tenslotte mijn zienswijze op dit liturgische moment.

Uitgesproken tekst bij de huwelijksceremonie van Jonny en Inge

**Nous deux ensembles
Formons une flamme infinie
comme une rose qui s'épanouit
le doux parfum de toute une vie
ce que je ressens aujourd'hui
c'est l'amour infini
je t'aime à la folie!**

**Wij beiden
vormen een **oneindige vlam**
Als een roos die uitkomt
een zoete geur van een heel leven
wat ik voel vandaag
is de **oneindige liefde**
ik hou ongelooflijk veel van je**

*Een hele goedemiddag allemaal hier op deze mooie plek in Mill.
Op een hele bijzondere dag; de dag van Inge en John.*

Voor de mensen hier die mij niet kennen: mijn naam is Guido Brugge en ik ben werkzaam bij Defensie als aalmoezenier, Rooms Katholiek geestelijk verzorger bij dezelfde eenheid als waar Inge en John werkzaam zijn; School Noord in Assen.

De krijgsmacht is een plek waar er tijden gehaald moeten worden en ondanks dat het vandaag een dag is die voor Inge en John een startpunt zal zijn voor de rest van hun leven, zal ik toch een tijd moeten halen, de tijd die de gemeente van Mill mij gegeven heeft.

Tijd is een raar fenomeen.

Soms mag de tijd snel voorbij gaan voor ons, soms mag de tijd even stilstaan. Vandaag Inge en John, hebben jullie elkaar trouw beloofd voor de rest van jullie leven. Een heel leven lang. Niet alleen trouw, maar ook een levenlang jullie liefde geven aan elkaar. Altijd, elke dag, in goede en minder goede tijden.

Misschien hebben jullie dat hier niet zo voor elkaar uitgesproken, in een kerkelijk huwelijk wordt dit expliciet uitgesproken en aan elkaar beloofd: trouw en liefde tot de dood ons scheidt.

Een leven lang!

Het gedicht wat ik voorlas gaf dat ook al aan. Het gedicht en de vertaling zijn overigens niet van mij; Inge stuurde mij het gedicht, de vertaling werd via de email gestuurd door een goede vriend van me die al jarenlang in Frankrijk woont.

Wij tweeën samen, een oneindige vlam, een roos die uitkomt, een zoete geur van een heel leven.

Een heel leven lang, nee, nog sterker een oneindige vlam! Een leven lang is al niet te meten, niet te tellen, laat staan het oneindige.

En dan kom ik op de reden dat ik hier sta, denk ik.

Inge en John waren al heel lang van plan om te trouwen. Ze zijn aan de voorbereidingen begonnen en kwamen er achter dat trouwen voor de burgerlijke stand zeg maar, 90% de lading dekte. Nee, zeiden ze tegen elkaar, het is nog niet compleet. We missen 10%. Maar wat is die 10 procent dan?? Iets.... En hier sta ik dan, de verpersoonlijking van dat "iets"... Want toen Inge en John eruit waren, wat dat iets dan was, kwamen ze bij mij uit!

Mensen geloven in iets, dat er iets is.' Iets-isme'. We denken het leven op aarde hier te kennen, te weten, te kunnen tellen en te kunnen meten, maar daarnaast, daarna? Ja, ik geloof dat er wel iets is.

Sommige mensen zijn hier heel stellig in en maken van geloven een zeker weten. Zeker weten dat er een God bestaat, zeker weten dat er een hemel is waar we naartoe gaan als het leven hier op aarde haar einde vindt.

Ik hou het gewoon bij geloven: ik geloof in iets dat ik God mag noemen, welk beeld ik daarvan heb, is even niet van belang. Ik geloof dat het leven hier op aarde niet ophoudt bij de dood; we hebben eeuwig leven!

Een leven lang, oneindig, eeuwig.

Soms ervaar je dat in je leven of is daar dat gevoel. Vaak als de hectiek van de dag is weggeëbd en je even aan jezelf toe kan komen. Even het leven beschouwen, waartoe zijn wij op aarde?!

Inge en John hadden ook zo'n plek.

Een kleine 5500 kilometer hiervandaan, in een kapel op een base in de provincie Uruzgan in Afghanistan.

In de paar korte gesprekken die we met elkaar hadden op weg hiernaartoe, kwam de kapel steeds weer terug.

Even rust ervaren, even stilstaan in de tijd, in de hectiek van alle dag. Op adem komen. De waan van de dag proberen te relativiseren. Of soms ook, even uitrusten, je ogen dichtdoen en weer stilletjes wakker worden voor de koffie en de cake aan het eind van de bezinningsdienst.

Jullie, Inge en John, hebben de kapel in het inzetgebied in Uruzgan ervaren als een goede plek om te zijn. En misschien hebben jullie daarom ook wel gekozen voor deze prachtige plek, het kapelletje van Mill, om jullie huwelijk hier te sluiten.

En daar zitten jullie dan!

John denkt ondertussen, gebeurt er nog wat met mijn gedicht, waar ik hard naar op zoek ben geweest? Ja, John.

Want in de korte tijd dat we elkaar kennen en met elkaar gesproken hebben, heb ik aan jullie allebei gevraagd om een stukje tekst wat voor jullie de essentie weergeeft van het leven, maar meer nog: wat jullie jawoord weergeeft. Inge was er zo uit, bij jou John duurde het iets langer.

Jij

Omdat jij leven kunt

Met mij zoals ik ben

Omdat jij altijd anders bent

Dan ik denk dat ik jou ken

Omdat jij jouw heilig vuur

Niet verstikken laat in rook

Omdat jij weet wat liefde is

Daarom weet ik het ook

Mooi! En bij mij verscheen een glimlach op mijn gezicht. "Omdat jij leven kunt met mij zoals ik ben".

Wellicht de essentie van een eeuwig durend huwelijk.

Toen ik uiteindelijk overstag ging en met mijn vrouw, Hellen, onder één dak ging wonen, hebben wij ook kaarten verstuurd naar familie en vrienden met de tekst: "een vriend is iemand bij wie je jezelf kan zijn". Voor mij destijds een voorwaarde om aan dit oneindige avontuur te beginnen.

Elkaar nemen zoals je bent, met je goede en minder goede kanten. Op hoogtepunten, maar ook dieptepunten van het mens-zijn. Maar wel om elkaars heilige vuur te zijn.

Niet om te verstikken, maar om elkaar tot vreugde en warmte te zijn. Om licht te zijn voor elkaar!

Licht

Het leven bestaat uit rituelen en symbolen.

Hoewel de bekendste rituelen die uit kerkdiensten zijn, is een ritueel niet per definitie godsdienstig. Niet-religieuze mensen kennen ook rituelen. Ook in bedrijven, zoals Defensie, komen ze voor, bijvoorbeeld als iemand een jubileum heeft bereikt.

Rituelen komen vooral voor bij belangrijke fasen in het leven van een mens, zoals geboorte en zoals vandaag, huwelijk.

In de Rooms Katholieke kerk wordt tijdens een huwelijksviering een huwelijkskaars aangestoken aan de paaskaars.

De Paaskaars symboliseert het licht van de verrezen Christus, het aansteken van de huwelijkskaars aan de Paaskaars symboliseert het eeuwig laten duren van jullie huwelijksgeuk. Symbolen staan ook afgebeeld op deze huwelijkskaars:

Een kruis; symbool van de opstanding uit de dood door Christus, bron van eeuwig leven.

Ringen; symbool van oneindige verbondenheid

Harten; symbool voor de oneindige liefde die jullie elkaar geven en van elkaar mogen ontvangen

Duiven; symbool van de Heilige Geest. Geestkracht die jullie mag bezielen om er samen Alles van te maken wat jullie elkaar te bieden hebben

En dan het licht zelf:

Dat jullie warmte van elkaar mogen ervaren, elke dag en jullie licht mogen zijn voor elkaar. Heilig vuur, heilige warmte, heilig licht.

Heil in de zin van heel. Heel zijn, één zijn een eeuwig leven lang. Dit wens ik jullie van harte toe!!

En als de kaars brandt, bent u, hier aanwezig, ook aan de beurt om hier een kaarsje aan te steken aan de huwelijkskaars van Inge en John.

Niet zomaar een handeling met wat lucifers en wat paraffine, nee het aansteken van een kaarsje gaat altijd gepaard met gedachten.

Gedachten aan iemand, aan een situatie, waarbij u hoopt dat het goed mag komen of goed mag zijn.

Mag ik Henk vragen om de huwelijkskaars van Inge en John aan te steken.

Ik nodig u van harte uit om een lichtje aan te steken!

Met het aansteken van het waxinelichtje laat ik mijn verlangen zien dat het Inge en John goed mag gaan in hun huwelijk en vertrouw ik erop dat God met hen meegaat op hun gezamenlijke levensweg...

I'm yours – Jason Mraz

Well you done done me and you bet I felt it
I tried to be chill but you're so hot that I melted
I fell right through the cracks
Now I'm trying to get back
Before the cool done run out
I'll be giving it my bestest
And nothing's gonna to stop me but divine intervention
I reckon it's again my turn to win some or learn some

But I won't hesitate no more, no more
It cannot wait, I'm yours

Well open up your mind and see like me
Open up your plans and damn you're free
Look into your heart and you'll find love love love love
Listen to the music of the moment, maybe sing with me
All - ah peaceful melody
And it's our God-forsaken right to be loved love loved love
loved

So I won't hesitate no more, no more
It cannot wait I'm sure
There's no need to complicate
Our time is short
This is our fate, I'm yours

Scooch on closer dear
And I will nibble your ear

I've been spending way too long checking my tongue in the mirror
And bending over backwards just to try to see it clearer
But my breath fogged up the glass
And so I drew a new face and laughed
I guess what I'm be saying is there ain't no better reason
To rid yourself of vanity and just go with the seasons
It's what we aim to do
Our name is our virtue

I won't hesitate no more, no more
It cannot wait I'm sure
There's no need to complicate
Our time is short
This is our fate, I'm yours

Well no no, well open up your mind and see like me
Open up your plans and damn you're free
Look into your heart and you'll find that the sky is yours
Please don't, please don't, please don't
There's no need to complicate
Cause our time is short

This is out fate, I'm yours

Je hebt me weer te pakken en ik verzeker je dat ik dat voel
Ik probeerde cool te zijn, maar jij was zo heet dat ik smolt
Ik werd vergeten
en ik ben aan het proberen terug te komen
Voordat het 'cool' doen op raakt,
zal ik mijn uiterste best doen
En niets kan me tegen houden, behalve een goddelijk ingrijpen
Ik meen dat het weer mijn beurt is om iets te winnen of te leren

Ik zal niet meer aarzelen, niet meer
Ik kan niet wachten, ik ben van jou

Open je bewustzijn en kijk zoals ik
Open je plannen en verdomd je bent vrij
Kijk in je hart en je vindt liefde liefde liefde
Luister naar de muziek van dit moment
Mensen zingen en dansen We zijn één grote familie
Het is je godvergeten recht om bemind,
bemind, bemind te worden

Ik zal niet meer aarzelen, niet meer
Het kan niet meer wachten, ik weet het zeker
Er is geen noodzaak om het moeilijker te maken
Onze tijd is kort
Dit is een geloof, ik ben van jou

Kom eens wat dichterbij, lieverd
Dan knabbel ik aan je oor

Ik heb veel te veel tijd besteed,
aan het bekijken van mijn tong in de spiegel
En achterover buigen om te proberen het beter te zien
Maar mijn adem condenseerde op het glas
Dus ik tekende een nieuw gezicht en lachte
Ik denk dat wat ik zeg is dat er geen betere reden is
Jezelf te ontdoen van ijdelheid en mee te gaan met de jaargetijden
Het is wat ons doel is. Onze naam is onze deugd

Ik zal niet meer aarzelen, niet meer
Het kan niet wachten, ik ben van jou
Er is geen noodzaak om het moeilijker te maken
Onze tijd is kort
Dit is een geloof, ik ben van jou

Open je geest en kijk zoals ik
Open je plannen en verdomd, je bent vrij
Kijk in je hart en je zult zien
Dat de lucht van jou is
Oh alsjeblieft, alsjeblieft, alsjeblieft maak het
(niet moeilijker dan het al is)
Maar het nou niet moeilijker dan het al is
Want onze tijd is kort

Dit is ons lot, Ik ben van jou

Leonard Cohen - Hallelujah

I've heard there was a secret chord
That David played, and it pleased the Lord
But you don't really care for music, do you?
Well it goes like this:
The fourth, the fifth
The minor fall and the major lift
The baffled king composing Hallelujah

Hallelujah, Hallelujah, Hallelujah, Hallelujah

Your faith was strong, but you needed proof

You saw her bathing on the roof
Her beauty in the moonlight overthrew ya
She tied you to her kitchen chair
She broke your throne, and she cut your hair
And from your lips she drew the Hallelujah

Hallelujah, Hallelujah, Hallelujah, Hallelujah

Well maybe there's a God above

But all I've ever learned from love
Is how to shoot somebody who outdrew ya
And it's not a cry that you hear at night
It's not some one who has seen the Light
It's a cold and it's a broken Hallelujah

Hallelujah, Hallelujah, Hallelujah, Hallelujah

Hallelujah, Hallelujah, Hallelujah, Hallelujah

Nu, ik heb gehoord dat er een geheim akkoord was
Dat David speelde en het pleziede de Heer
Maar jij geeft niet echt iets om muziek, of wel?
Het gaat zo:
De vierde, de vijfde
In mineur omlaag, in majeur omhoog
De verbijsterde koning componeert een loflied

Hallelujah, Hallelujah, Hallelujah, Hallelujah

Jouw geloof was sterk, maar je had bewijs nodig

Je zag haar baden op het dak
Haar schoonheid en het maanlicht brachten je ten val
Ze bond je vast aan een keukenstoel
Ze vernietigde je troon en ze knipte je haar
En aan je lippen ontlokte ze het loflied

Hallelujah, Hallelujah, Hallelujah, Hallelujah

Misschien is er een God daarboven

Maar alles wat ik ooit van de liefde geleerd heb
Is hoe ik iemand neer moet schieten die eerder zijn wapen
trok
Maar het is geen schreeuw die je 's nachts hoort
Het is niet iemand die het Licht gezien heeft
Het is een koud en gebroken loflied

Hallelujah, Hallelujah, Hallelujah, Hallelujah

Hallelujah, Hallelujah, Hallelujah, Hallelujah

3

Mijn zienswijze op dit liturgische moment

Het was inderdaad een gemiste kans; ik had de teksten en muziek die door het bruidspaar waren uitgekozen, met elkaar kunnen verbinden. Hun 'verhaal' wat in de teksten schuilgaat verbinden met de songteksten van de muziek en dit weten te verwoorden in de tekst die ik heb voorgedragen.

In de teksten en de songteksten heb ik een aantal zinnen rood gekleurd. Dit zijn in mijn beleving de woorden die ik met elkaar had kunnen verbinden in mijn overweging. En niet alleen met elkaar, maar ook met de woorden die zij samen uitgesproken hebben in de ontmoetingen die ik met hen had in die paar weken voor hun huwelijksdag. Hun geloof dat er 'iets' is, verbinden met de strofe uit het lied van Leonard Cohen "Well maybe there's a God above". Maar; het waren zoveel woorden die zij hebben uitgesproken in de ontmoetingen die ik met hen had en vermoedelijk kunnen veel meer woorden contact leggen met "het heilige". Want ook als het woord God niet klinkt kan Hij/ Zij er bij zijn.

Hierop voortbordurend kan ik stellen dat ook (een songtekst van) moderne muziek het leven van een militair dichter bij Bijbelteksten kan brengen. Gods Woord, zoals de legerbisschop het verwoordde, en het woord van de militair worden bij elkaar gebracht door moderne muziek.

En omdat ik hierboven heb aangetoond dat ik in deze gelegenheid de kans heb gemist om dit te bewerkstelligen, schrijf ik deze scriptie.

³ Songteksten en haar vertalingen komen van <http://www.songteksten.net>

Hoofdstuk 1. Muziek in de liturgie

1.1 Welke plaats heeft de muziek in de liturgie?

Mijn docent liturgie zei tijdens één van zijn colleges dat goed zingen dubbel bidden is. Als ik hierover nadenk dat klopt dit wel. Het is in een viering een moment van gezamenlijk uitzingen van een tekst, waar een boodschap in zit. De één wat mooier dan de ander, maar het is altijd een gezamenlijk moment, de gehele gemeenschap zingt hetzelfde lied. Samen zingen maakt dat individuele mensen een groep worden.

Maar voor wie zingen we? Zingen we voor elkaar of zingen we voor God? Als we dit voor God doen, dan doen we dat wel op een artistieke manier. Door te zingen. Zingend voor Gods aangezicht staan. Met elkaar, als gemeenschap. Ja, goed zingen is dubbel bidden!

In deze scriptie zal de nadruk liggen op het categoriaal pastoraat, pastoraat dat in dit geval geschiedt binnen de krijgsmacht. Als aalmoezenier ben je pastor binnen een aparte gemeenschap, een gemeenschap van militairen.

Zo zal ook de liturgie een categoriaal karakter hebben, die wel raakvlakken heeft met de kerkelijke liturgie, maar zoveel anders is. Anders zal zijn de setting waarin liturgie plaats vindt, de leden van de gemeenschap met hun al dan niet kerkelijke betrokkenheid en anders zal ook zijn de muziek in de liturgie.

Mirella Klomp beschrijft het in haar artikel "De Sound van de uitvaartdienst" als de contextuele liturgie, waarbij er een dynamische relatie is tussen liturgie en de cultuur waarin die liturgie zich voltrekt.⁴

Binnen een kerkelijke setting is het in de meeste gevallen 'not done' om 'wereldlijke' muziek ten gehore te brengen, zoiets zou niet thuishoren in een kerkdienst. Maar als we ervan uit gaan dat er een dynamische relatie is tussen liturgie en de cultuur waarin die liturgie zich voltrekt, waarin liturgie wordt gevierd door een bepaalde groep mensen, in een bepaalde tijd en bepaalde cultuur, dan is het maar de vraag of er onderscheid gemaakt kan worden tussen 'wereldlijke' muziek (moderne muziek) en liturgische muziek.

In het bisdom van 's Hertogenbosch is er in 2003 een brochure verschenen *Kiezen voor een kerkelijke uitvaart*, waarin verwoord wordt dat moderne muziek (via geluidsdragers, zoals een CD-speler) tijdens de kerkelijke uitvaart niet mogelijk is. Wellicht heeft dit te maken met de kerkmuzikale tradities die er leven en de vragen die gesteld kunnen worden als 'wat (of wie) verstaan we onder kerk, wat is de rol en de positie van de voorganger' en is eredienst er vooral voor mensen of is zij dienst aan God?'⁵

In een contextuele liturgie, zoals de uitvaartliturgie is, ligt vaak een verzoek van de nabestaanden aan de muziekkeuze ten grondslag. Een bepaald stuk muziek heeft voor de nabestaanden een bepaalde waarde, een bepaalde (emotionele) betekenis. Zo kan muziek herinneringen of emoties oproepen. Ze kan een brug slaan tussen verleden, heden en toekomst, maar ook kan muziek herkenning oproepen. Mensen kunnen zichzelf of de ander in een melodie of een tekst herkennen. "Deze muziek gaat over mij", net zoals een overweging van de pastor bij mensen een gevoel van herkenning naar boven kan laten komen.

⁴ L. van Tongeren, *Vaarwel-verschuiving in vormgeving en duiding van uitvaartrituelen*, Kampen, p. 75

⁵ L. van Tongeren, *Vaarwel-verschuiving in vormgeving en duiding van uitvaartrituelen*, Kampen, p. 81

Om verder te kunnen gaan ik van de stelling uit dat muziek in de liturgie niet beperkt kan worden tot 'liturgische muziek', of nog sterker 'kerkmuziek'.

Moderne muziek kan klinken in de liturgie en verworden tot religieuze muziek als de muziek wordt betrokken op God. Muziek dat betrokken wordt op de gehele orde van christelijke riten en symbolen zorgt ervoor dat de gemeenschap kan staan voor Gods aangezicht.

De moderne muziek draagt het vermogen in zich om de mens in contact te brengen met het goddelijke.⁶

⁶ Jeroen de Wit, Wat is liturgische muziek?, Berne Heeswijk, 2008, p. 14

1.2. Wat betekent muziek voor de militair?

Zoals ik al schreef in de inleiding; waar ik ook kom binnen de Defensie-organisatie, militairen hebben bijna altijd muziek bij zich. Muziek wordt meer beluisterd dan gemaakt, maar muziek is overal. Op de legeringskamers, in de militaire voertuigen, maar ook 'op de man': op hun mobiele telefoon, hun 'i-pod', hun laptop.

Muziek is voor militairen essentieel als het gaat om zichzelf te laten zien wie ze zijn en waar ze voor staan, muziek is een uitdrukkingmiddel.⁷

Tijdens onderhoudswerkzaamheden, bijvoorbeeld het collectief schoonmaken van de wapens, klinkt er muziek. Op elk kantoor waar ik kom, staat een radio of CD-speler waar muziek uit klinkt.

Bij het onderdeel waar ik werkzaam ben, School Noord in Assen, is er overdag voor de militairen niet veel tijd om muziek te luisteren. 's Avonds des te meer. Ze zitten bij elkaar op de legeringskamer en laten elkaar hun favoriete muziek horen.

Bij parate onderdelen is het anders; daar is er overdag wél tijd om muziek te luisteren. Want paraat wil zeggen dat je onderhoud pleegt, oefent en wacht totdat je ingezet wordt, bijvoorbeeld in de provincie Uruzgan in Afghanistan.

De krijgsmacht is een hiërarchische organisatie, waarbij de manschappen (soldaten en korporaals) in de meerderheid zijn. De soldaten en korporaals zijn ook diegenen die ik het meeste ontmoet, de meeste gesprekken mee houd, kortom, het meeste contact mee heb.

Een collega, die net terug is van haar uitzending, heeft op haar weblog heel mooi verwoord wat muziek voor militairen, soldaten, betekent.

Hieronder volgt een passage uit één van de geschreven stukken die zij de titel "*Ik vertrouw je*" meegaf.⁸

....

Ik gebruik altijd de vergelijking van de trap: wanneer je een trap schoonmaakt, begin je bovenaan; je veegt het stof van de bovenste trede naar beneden, zodat al het stof onderaan eindigt.

*Iemand is de hoogste trede, en iemand veegt het stof naar beneden en de onderste trede heeft er last van, de onderste soldaat loopt in het stof, in het vuil.
Letterlijk en figuurlijk.*

Ik zie hoe mensen – naarmate ze ouder worden, en hoger in de rangen stijgen – die essentiële eerlijkheid kwijtraken.

De loopbaan wordt belangrijk, fouten maken 'is geen optie meer', en we doen steeds beter alsof.

Niet alleen binnen dit bedrijf; het zal bij ouder worden (volwassen?) horen, maar in dit bedrijf gaat het om mensenlevens.

⁷ L. van Tongeren, *Vaarwel-verschuiving in vormgeving en duiding van uitvaartrituelen*, Kampen, 2007, p. 80

⁸ Blog "Raadsvrouw is weer in Uruzgan", <http://raadsvrouw.blogspot.com>,

*En ik zie hoe dat stof, hoe die oneerlijkheid, soldaten in de weg zit. Hoe het hun vertrouwen raakt, waardoor het afbrokkelt.
Een schreeuw om eerlijkheid; wie was het die zei 'het eerste dat sneuvelt in een oorlog is de waarheid'? Wijze woorden en oh, zo waar.*

*Tegen mij werden deze week de woorden 'ik vertrouw je' uitgesproken toen we met een man of 7 rond een kacheltje zaten, met een muziekje aan en we wilden wat anders horen.
Waarop 1 jongen zei 'doe maar een lauwe beat' (hoor licht amsterdams-lijkende tongval)... ik pak m'n ipod (ik wil ook wel weer 'ns m'n eigen muziek horen) en kijk 'm vragend aan en hij zegt 'ik vertrouw je...' (we hadden eerder in de week al even muzieksmaken uitgewisseld)....*

☺

*De muziek is gedateerd te noemen, maar nog steeds actueel....
(dit is overigens niet wat ik op de ipod uitkoos ...)*

Gimme some truth – John Lennon

I'm sick and tired of hearing things
From uptight, short-sighted, narrow-minded hypocritics
All I want is the truth
Just gimme some truth
I've had enough of reading things
By neurotic, psychotic, pig-headed politicians
All I want is the truth
Just gimme some truth

No short-haired, yellow-bellied, son of tricky dicky
Is gonna mother hubbard soft soap me
With just a pocketful of hope
Money for dope
Money for rope

No short-haired, yellow-bellied, son of tricky dicky
Is gonna mother hubbard soft soap me
With just a pocketful of soap
Money for dope
Money for rope

I'm sick to death of seeing things
From tight-lipped, condescending, mamas little chauvinists
All I want is the truth
Just gimme some truth now

I've had enough of watching scenes
Of schizophrenic, ego-centric, paranoiac, prima-donnas
All I want is the truth now
Just gimme some truth

No short-haired, yellow-bellied, son of tricky dicky
Is gonna mother hubbard soft soap me
With just a pocketful of soap
It's money for dope
Money for rope

Ah, I'm sick and tired of hearing things
From uptight, short-sighted, narrow-minded hypocrites
All I want is the truth now
Just gimme some truth now

I've had enough of reading things
By neurotic, psychotic, pig-headed politicians

All I want is the truth now
Just gimme some truth now

All I want is the truth now
Just gimme some truth now
All I want is the truth
Just gimme some truth
All I want is the truth
Just gimme some truth

....

Muziek is voor militairen een bindmiddel. En eigenlijk geldt dit niet alleen voor een groep militairen zoals mijn collega hierboven beschreef. Het gaat wellicht op voor alle jongeren, of nog breder: voor mensen in het algemeen! Maar het stuk geeft wel aan dat muziek een band geeft met elkaar; militairen luisteren naar elkaars muziek en kunnen daardoor een collega beter leren kennen. Want mensen, militairen willen zichzelf uitdrukken in hun muzieksmaak. Daarom kon de militair tegen mijn collega zeggen "ik vertrouw je" toen zij een muziekeus maakte voor de groep van zeven militairen. Alsof hij wilde zeggen: "ik ken je en weet van welke muziek je houdt, het is goed".

1.3. Bezinningsdiensten binnen defensie; moderne muziek wordt herkend

Militairen die, hier in Nederland of in inzetgebied zoals in de provincie Uruzgan in Afghanistan, op zondag een bezinningsdienst bijwonen zijn een bont gezelschap van evangelisch georiënteerden, Protestanten, Katholieken, Boeddhistisch geïnteresseerden en vooral veel buitenkerkelijken met een eigen levensvisie.

De vieringen zijn vaak een welkome onderbreking van een lange werkweek met lange werkdagen van wel veertien uur. De meeste militairen geeft het even rust en een zondaggevoel.

Uit onderzoek is gebleken dat militairen (kerkelijk en niet-kerkelijk) die in Nederland 'nooit' of 'alleen met Kerstmis' naar de kerk gaan, vaker naar de bezinningsdiensten gingen in het inzetgebied. *Blijkbaar hebben ze in Uruzgan redenen om wel te gaan, want 81 procent gaf aan dat ze op het kamp vaker naar een dienst gingen.*⁹

De thema's van de bezinningsdiensten kwamen tot stand door goed te kijken naar gebeurtenissen van die afgelopen week en te luisteren naar ervaringen die zich voordeden gedurende die week.

De liturgie bestond uit een lichtritueel, twee lezingen, één Bijbellesing en één seculiere lezing (of gedicht), meestal twee 'popsongs', een 'woord ter overweging', ruimte voor persoonlijk gebed en het Onze Vader.

In hoofdstuk 2.1. *De levens van de militair en de Schrift bijeen gebracht*, is de liturgie van een bezinningsdienst in zijn geheel opgenomen; hieruit zal inderdaad blijken dat beide levens, die van de militair en de Schrift, bij elkaar gebracht worden.

Muziek is een belangrijk onderdeel van de liturgie. Door aan militairen muziek te vragen die de voorganger kan gebruiken tijdens de bezinningsdienst, worden militairen betrokken in de liturgie. Als je als voorganger werkt met themavieringen kun je van deze werkwijze gemakkelijk gebruik maken. Maar ook als je vast zou houden aan het liturgisch leesschema is het een uitdaging om militairen te vragen om hiervoor toepasselijke muziek aan te dragen. Daar waar het bij een uitvaartdienst, zoals ik beschreef in paragraaf 1.1, vaak een wens van de nabestaanden is om een bepaald stuk moderne muziek ten gehore te laten brengen, is het in deze setting van een bezinningsdienst onder militairen juist een mogelijkheid om als voorganger bij de militairen zelf aan te kloppen als het gaat om de muziekkeuze tijdens een bezinningsdienst.

Deze werkwijze zal ertoe bijdragen dat de muziek door de militairen gehoord wordt en ook gedragen.

Door hen de muziek te laten bepalen, geef je hen vertrouwen en krijg je er ook vertrouwen voor terug. "Ik vertrouw jou mijn muziek toe, ik laat zien waar ik (voor) sta".

⁹ Kerkdiensten in de woestijn van Uruzgan, P. Kortekaas, integratiewerkstuk Masteropleiding Geestelijke leiding, Faculteit Katholieke Theologie, Universiteit van Tilburg. p. 11

Hoofdstuk 2. Het leven van een militair en het leven van de Schrift

2.1 De levens van de militair en de Schrift bijeen gebracht

In een setting van een klein kamp in de provincie Uruzgan in Afghanistan ontkom je er als aalmoezenier niet aan dat je gedurende de week precies weet wat er speelt.

Wat maken militairen mee in een week, wat houdt ze bezig en met welke vragen zitten ze?

Doordat je zo dicht op elkaar leeft en elkaar nodig hebt op veel momenten, is het gemakkelijk om te weten wat er speelt op het kamp.

In onderstaand gedeelte van de liturgie is het in mijn ogen goed gelukt om het leven van de militairen op het kamp en het leven van de Schrift bij elkaar te brengen. Het is een bezinningsdienst van 18 mei 2008 op KAF, Kandahar Airfield, één van de militaire bases waar Nederlandse militairen werken.

Het leven van de militair en het leven van de Schrift worden bijeengebracht door de overweging die aalmoezenier Antoon Vermeulen heeft gemaakt voor deze bezinningsdienst.¹⁰

.....

Evangelie: vrij naar Lucas 6, 36-38. 41-42

Wees barmhartig en oordeel niet te snel. Als je niet oordeelt dan zul je zelf ook niet geoordeeld worden. Veroordeel niet, dan zal je niet veroordeeld worden. Vergeef, dan zal je vergeven worden. Geef, dan zal je gegeven worden. Want de maat waarmee je anderen meet, zal ook voor jou gebruikt worden.

Hoe kun je opmerkingen maken over de splinter in het oog van je broeder of zuster en vragen er iets aan te doen, zonder de balk in je eigen oog te zien.? Haal eerder je eigen balk weg om scherper te kunnen zien of 't nodig is aanmerkingen te maken over de splinter het verwijderen van de splinter in het oog van je broeder of zuster.

Overweging

Uitspraken die ik afgelopen weken wel eens hoorde: "Hij is een 'hork'; In de KL gaat het er zo formeel en star aan toe; Dat is een trutje; Die Luchtmachters ritselen maar aan, ze kunnen niet eens in een fatsoenlijk uniform op appel staan; Kijk dat is een knappe meid; Dat is een eigenwijze, laat die maar in zijn eigen sop gaarkoken; Gewoon negeren, het is nog maar vijf weken". Hierover zegt de lezing van vandaag: (Ver)oordeel niet , dan zul je zelf niet (ge)oordeeld worden. Of omgekeerd gezegd: Als je oordeelt zal hetzelfde oordeel als een boemerang bij je terugkeren.

Heb je wel eens ervaren hoe het voelt als een groot deel van je groep of je leiding je geregeld oordeelt?! En dit oordeel als een sneeuwbal groter wordt in een roddelcircuit. Dat werkt als een gif in de eenheid en maakt betrokkene onmachtig.

Of heb jij in je leven wel eens iemand ontmoet die in alle eenvoud zichzelf is en nooit over andere mensen oordeelt. Ik heb dat wel ervaren. Ik kan je vertellen dat dit als een zegen aanvoelt , omdat ik mij er absoluut veilig bij voelde. Ik kon mijzelf zijn.

Je kunt mét de Amerikanen gemakkelijk oordelen dat de El Quaida beweging met de Taliban het ultieme kwaad zijn, dat uitgerookt moet worden uit de grotten van Afghanistan. En dat wij geallieerden blanke zonen van het licht zijn, die in naam van waarheid, vrijheid en democratie deze afrekening mogen komen voltrekken. En God blesses the Americans.. .

¹⁰ Werkboek 2 Uitzendvieringen Aalmoezenier Antoon Vermeulen AFT maart-juli 2008, p. 74-80

Dus moet extreme islamitische groeperingen het zwijgen worden opgelegd, want zij ontwrichten op een beangstigende wijze met zelfmoorden en explosieven ons comfortabele en kwetsbare samenlevingsnetwerk.

En wat is het resultaat van die ferme uitroeiing van het kwaad? Het resultaat zie je en lees je in de alsmaar toenemende aantal aanslagen in Irak: het geweld keert als een boemerang terug. Maar nu versterkt. Er is niets opgelost, er zijn geen chemische en biologische massavernietigingswapens gevonden. Saddam, de dictator is gevangen en ter dood gebracht, zijn regering ontmanteld. Maar onrust, vernietiging en terroristische aanslagen zijn nu schering en inslag.

Moeten wij terrorisme dan goedkeuren? Nee, dat is weer zo'n zwart-wit oordeel. Iedere godsdienst of ideologie die menselijke slachtoffers wil maken om zijn gedachtegoed doorgang te laten vinden, heeft naar mijn oordeel een cruciale grens overschreden en dient gestopt te worden. De vraag is echter hoe je deze halt tot stand brengt? Niet met grof geweld en tactisch niet volgens de klassieke oorlogsvoeringmethode. Dit heeft bewezen als een boemerang op onszelf terug te keren. Wat hebben wij dan over het hoofd gezien? Misschien hebben wij mét Amerikanen te snel en te zwart-wit geoordeeld? **Wij kunnen ons afvragen waar de balk in ons eigen oog zit. Het westerse oog, bedoel ik dan.** Zijn wij bereid om te kijken naar de behoeften van de mensen in een land als Afghanistan? En hen hetzelfde te gunnen als wij onszelf gunnen? Ik prijs mij gelukkig bij Nederlanders te horen die pogingen doen om ons te verplaatsen in de culturele en religieuze gewoonten en niet onze democratie willen opleggen.

Gééff, dan zal je gegeven worden. Als je vertrouwt in mensen en ook begint ze tegemoet te treden vanuit vertrouwen, dan zul je vertrouwen terug krijgen. Als je eens even je eigen werk stopt om even bij een ander een handje toe te steken, dan zul je merken dat dit de samenwerking ten goede komt. Als jij dan eens hulp nodig hebt zul je over het algemeen ook helpende handen terug ontvangen.

De maat waarmee jij meet, zal ook voor jou gebruikt worden. Als je erg kritisch let op je medewerkers en je vooral terugkomt op wat niet gelukt is, dan zullen ze jou ook zo benaderen. De waardering die je hen onthoudt, zal ook jou onthouden worden.

Wanneer je de verschillen tussen KL en KLU blijft benoemen en benadrukt, dan zul je bewerken dat je collega's dat ook naar jou zullen gaan doen. Resultaat is toenemende verwijdering.

Ben je heel gemakkelijk en joviaal in de omgang met mensen. Dan zullen mensen jou ook gemakkelijk en spontaan opzoeken. In dit rijtje hoort ook de aloude volkswijsheid: Wie goed doet, goed ontmoet.

Maar ook: wie met het zwaard omgaat, zal erdoor vergaan.

Het is dan ook geen wonder, dat direct achter deze uitspraken over geven en meten de oproep staat om vooral naar de balk in je eigen oog te kijken. Als je namelijk meent dat er weinig mensen iets goeds voor jou doen, dan betekent de wijsheid: Geef en je zal gegeven worden, dat je in de spiegel moet kijken naar jezelf. Want blijkbaar is dit goede niet bij je terug gekomen omdat je het eerst niet zelf gegeven hebt. De oproep is dus : Onderzoek jezelf als je wilt dat het beter gaat in je leven. Dit gaat lijnrecht in tegen de heersende cultuur van nemen en pakken wat je krijgen kunt. Het schrapen dat ons dagelijks met de paplepel in reclames, in omgangstaal wordt voorgehouden: Zorg goed voor jezelf, want anders zorgt niemand voor jou! Dit zelfonderzoek in je eigen spiegel betekent misschien ook wel dat ik ontdek: Wees eens eerlijk: zou ik hier zitten als hij geen toelage ontving? Dat er een angsthaas in mij zit die bang is dat er voor mij te weinig zal overblijven! Dat er een brutale belediger in mijzelf zit die telkens herhaalt dat ik niet goed genoeg ben, dat ik nog allerlei tekorten moet verbeteren in mijzelf. Dat er een innerlijke rechter in mij schuilt die oordeelt en mij opzadelt met zelfverwijten. Dat er een slavendrijver in mijzelf rondloopt die alsmaar herhaalt: Je zult en je moet nog...

Dit zijn onze eigen schaduwen die bedelen om een aalmoes van mijn eigen goedheid . Dit zijn mijn eigen innerlijke vijanden die smeken om gehoord en geaccepteerd te worden. Het liefst willen wij ze amputeren. Weg met die vervelende angstaas, die slavendrijver, die rechter... ze verpesten mijn geluk.

*Maar in het koninkrijk van God werkt veel omgekeerd: Barmhartigheid naar anderen is alleen mogelijk wanneer je barmhartig leert omgaan met jezelf, wanneer je je verzoent met je eigen duistere kanten. **In het Koninkrijk Gods werkt veel omgekeerd: begin zelf met geven, dan zal je ontvangen.** Daarom bid Fransciscus ook:*

*God, laat mij ernaar streven om te troosten, niet om getroost te worden
Niet om begrepen te worden, maar om te begrijpen,
Niet om geliefd te worden, maar om lief te hebben,
want wie geeft, ontvangt.
Wie zichzelf vergeet, die vindt.*

En als ik dit vertaal naar ons sociale weefsel, kan ik zeggen:

wat je aan anderen doet, doe je tevens voor jezelf

Ieder keer dat wij

Met elkaar praten in plaats van over elkaar,

Elkaar zegenen in plaats van veroordelen,

Elkaar bemoedigen in plaats van ontmoedigen,

Elkaar hoop geven in plaats van tot wanhoop drijven,

Elkaar steunen in plaats van bestoken,

Elkaar begroeten in plaats van negeren,

Elkaars kwaliteiten waarden in plaats van tekorten uitvergroten

Elkaar danken in plaats van kritiseren,

Elkaar waarderen in plaats van maar gewoon vinden

Dan kiezen wij voor elkaar in plaats van tegen elkaar

Dan bouwen wij aan gemeenschap in plaats van eenzaamheid

Dan maken wij de blijde boodschap zichtbaar die ons wil opbouwen in plaats van afbreken

.....

Door terug te grijpen in de overweging op de gebeurtenissen van die afgelopen week, plaatst de voorganger de Schriftlezing in het leven van de militair. Hierdoor kan het gebeuren dat de militair ervaart dat in de overweging hij een stukje van zichzelf tegenkomt. De overweging is echter niet alleen gericht op de actualiteit van de militairen die in de kapel zitten, de voorganger verwijst in zijn overweging ook op de gebruikte Schriftlezing. In bovenstaande liturgie verwijst de aalmoezenier in mijn beleving naar de Schriftlezing in de roodgekleurde passages.

In de eerste zin laat de voorganger horen wat er de afgelopen periode heeft gespeeld binnen de club militairen en verwijst hij daarmee dus ook naar het leven van de aanwezige militairen.

2.2 Tekst van moderne muziek belicht de Schrift

Muziek hoort bij de liturgie en is een belangrijk onderdeel daarin. Het eerste woord in kerkelijk lied *“Wij zoeken U als wij samenkomen”* geeft aan wat er gebeurt als mensen samenkomen om liturgie te vieren.¹¹ Je komt niet als individu naar de kerk, maar als lid van de verzamelde gemeenschap. En dat het een gemeenschap is wordt benadrukt doordat de gezongen en gebeden teksten voortdurend deze gemeenschap accentueren. Ko Schuurmans stelt in zijn stuk dat de voorganger, als het goed is, blijft onderstrepen dat het om een gemeenschap gaat.

Maar dient muziek de gemeenschap? Wordt God gediend door de muziek? Of dient de muziek de teksten van de gebeden en de Schrift?

Muziek zorgt er inderdaad voor dat individuen tot een gemeenschap worden gesmeed. Dit geldt voor gezongen muziek, maar zeker ook voor ‘luistermuziek’. *Muziek, die ontroerd door zijn schoonheid* (al is schoonheid niet objectief!) *en kan zorgen voor een rustpunt, waarbij je kunt mediteren of wegdromen en genieten.*¹²

Als muziek wordt betrokken op de gehele orde van christelijke riten en symbolen, dan zorgt de tekst en de toon van die muziek ervoor dat de gemeenschap voor Gods aangezicht staan. Muziek wordt hierdoor religieuze muziek; mensen kunnen in contact komen met God.¹³

In voorgaande alinea ligt al opgesloten dat muziek de Schrift kan dienen. Of beter gezegd; moet dienen.

Moderne muziek wordt betrokken op de gehele orde van christelijke riten en symbolen, dus óók op de Schrift. Een sprekend voorbeeld hiervan is de Kerstnachtmis waarbij de muziek die gespeeld en gezongen wordt alles te maken heeft met het Kerstverhaal.

In de voorbeeldviering in de vorige paragraaf is natuurlijk muziek gebruikt. Maar om de nadruk te leggen op de te leggen verbinding tussen het leven van de militair en het leven van de Schrift, heb ik in de vorige paragraaf de muziek nog weggelaten.

Maar belicht de tekst van moderne muziek de Schrift? In de voorbeeldviering uit de vorige paragraaf lukt dat in mijn beleving. Net zoals in kerkelijke liederen zal het niet zo zijn dat een lied van het begin tot het eind de lading (de Schrifttekst) dekt. Het zijn vaak één of meerdere strofen die je kunt verbinden met de Schrifttekst. Zo is het ook met de moderne muziek en haar songteksten. En natuurlijk is de link die gelegd kan worden een subjectieve link. Hoe lees je de Bijbeltekst en hoe luister je naar een songtekst? Wat wil je lezen en wat wil je horen? Het is aan de voorganger om in zijn overweging de Schrifttekst en muziektekst met elkaar te verbinden. Daarin ligt nog steeds opgesloten dat het subjectief is; het is wat de voorganger ervan maakt. Ook in het volgende hoofdstuk, waarin ik teksten van moderne muziek en Schriftteksten naast elkaar leg, is er sprake van subjectiviteit. Het zijn mijn bevindingen, mijn verbindingen.

Nu volgen de songteksten die mijn collega, Antoon Vermeulen, heeft gebruikt tijdens de viering van 18 mei 2008. Ik zal, door passages te markeren met een rode kleur, proberen om te laten zien dat delen van de songtekst inderdaad delen van de Schriftlezing belicht.

¹¹ Zij heeft een nieuw begin gemaakt! Over de Geest van de liturgie. Romano Guardini herlezen. Ko Schuurmans, september 2009, p. 4

¹² Overleven achter steen en staal, Vieringen en geloofsbelevingen in de bajes onderzocht, Paul Oskamp, Meinema, 2004, p. 100

¹³ Zie ook hoofdstuk 1, paragraaf 1.1, p. 10

Songteksten van de gebruikte moderne muziek

Zwart Wit – Frank Boeijen

Hij liep daar in de stad
's Avonds laat
Plotseling aan de overkant
Zag hij ze staan
Iemand riep
Je hoort niet bij ons
Mes steek pijn
Denk goed na aan welke kant je staat

Denk niet wit denk niet zwart
Denk niet zwart wit
Denk niet wit denk niet zwart
Denk niet zwart wit
Maar in de kleur van je hart

Donker was de straat
Op weg naar het plein
Een taxi
Het is te laat
Het is voorbij
Wie wil er bloed
Op de achterbank van de werkelijkheid
Denk goed na aan welke kant je staat

Denk niet wit denk niet zwart
Denk niet zwart wit
Denk niet wit denk niet zwart
Denk niet zwart wit
Maar in de kleur van je hart

Evangelie: vrij naar Lucas 6, 36-38. 41-42

Wees barmhartig en oordeel niet te snel. Als je niet oordeelt dan zul je zelf ook niet geoordeeld worden. Veroordeel niet, dan zal je niet veroordeeld worden. Vergeef, dan zal je vergeven worden. Geef, dan zal je gegeven worden. **Want de maat waarmee je anderen meet, zal ook voor jou gebruikt worden.**

Hoe kun je opmerkingen maken over de splinter in het oog van je broeder of zuster en vragen er iets aan te doen, zonder de balk in je eigen oog te zien.? Haal eerder je eigen balk weg om scherper te kunnen zien of 't nodig is aanmerkingen te maken over het verwijderen van de splinter in het oog van je broeder of zuster.

De rood gemaakte regels in de song- en Bijbeltekst horen bij elkaar. De regels in de songtekst zeggen iets over de verzen in het stuk Bijbeltekst. In de overweging van mijn collega¹⁴, wordt er niet specifiek gerefereerd aan de songtekst van Frank Boeijen. Wellicht dat dit komt omdat deze popsong pas na de overweging is gesitueerd. Ik zou gekozen hebben voor een volgorde van Schriftlezing, muziek en dan de overweging. Zo had de songtekst van “Zwart-wit” van Frank Boeijen meer verbinding gehad met de Schriftlezing en had er in de overweging iets over gezegd kunnen worden.

De overige twee popsongs hebben in mijn beleving niets gemeen met de Bijbeltekst uit Lucas, maar passen wel bij het geheel van de liturgie. Deze beide popsongs weerspiegelen meer de belevingswereld van de aanwezige militairen; een gezelschap van infanteristen van de landmacht en vliegers van de luchtmacht.

¹⁴ p. 15 van deze scriptie

Marco Borsato - De Speeltuin

Door kapotgeschoten straten
Zonder vader, zonder niemand
Loop je hulpeloos verlaten
Aan je moeders warme hand

Als een schaap tussen de wolven
Naar bestemming onbekend
En niemand ziet hoe klein je bent
Niemand ziet hoe klein je bent

Morgen zal het vrede zijn
Zal de zon je strelen
Zal de wereld weer een speeltuin zijn
En kun je rustig spelen

Na de winter komt de lente
Wordt de grijze lucht weer blauw
Maar al ben je uit de oorlog
Gaaf de oorlog ooit uit jou?

Mooie ogen zijn vergiftigd
Zijn aan het geweld gewend
En niemand ziet hoe klein je bent
Niemand ziet hoe klein je bent

Paul de Leeuw - Vleugels Van Mijn Vlucht

Het is vast heel eenzaam in mijn schaduw,
Met nooit eens wat zon op je gezicht
Jij doet altijd een stapje terug
Want zo ben je
Jij in het donker ik in het licht

Dus ik krijg altijd de volle aandacht
En jij hebt de zorg en alle pijn
Jouw mooie gezicht bleef anoniem
al die tijd
mijn waarheid in al die schone schijn

maar weet je dan niet dat jij mij kracht geeft
mijn zon in mijn hemelsblauwe lucht
en jij bent de geen die alle macht heeft
want jij bent de vleugels van mijn vlucht

waarschijnlijk heeft niemand in de gaten
hoe jij met mij meereist in mij hart
hoeveel ik werkelijk van je hou
want dat doe ik
ik zou niet meer kunnen zonder jou

want weet je dan niet dat jij mij kracht geeft
mijn zon in mijn helderblauwe lucht
en jij bent de geen die alle macht heeft
want jij bent de vleugels van mijn vlucht

maar weet je dan niet dat jij mij kracht geeft
mijn zon in mijn hemelsblauwe lucht
en jij bent de geen die alle macht heeft
want jij bent de vleugels van mijn vlucht

De tekst van Marco Borsato, De Speeltuin, wordt in mijn optiek verbonden met het optreden van *“de geallieerden, de blanke zonen van het licht”*. Ook wij, als Nederlandse militairen, doen mee met het kapotschieten van straten en zorgen ervoor dat Afghaanse kinderen als wees hun leven verder moeten leven. De voorganger stelt de militairen ook de vraag hoe je de neerwaartse spiraal van geweld kan doorbreken. Zodat de Nederlandse militairen ervoor kunnen zorgen dat de ogen van het (Afghaanse) kind, bezongen in het lied van Marco Borsato, niet aan het geweld gewend raken.

Door de tekst van de overweging en de tekst van het lied van Paul de Leeuw nog eens goed te bestuderen, zie ik een verbinding in het laatste stuk van de overweging *“wat je aan een ander doet, doe je tevens voor jezelf”*. Want door een ander te zegenen, te bemoedigen, te steunen enzovoorts, kan je *de vleugels worden van iemands vlucht*. En uiteindelijk maakt het dan ook niet uit of je als vlieger opstijgt in je F16 of als je als infanterist, bepakt en bezakt, de poort uitloopt....

2.3 Teksten van moderne muziek; verbinding tussen het leven van de militair en het leven van de Schrift

En militair wil tijdens een bezinningsdienst in zijn of haar ziel geraakt worden.

Uit meerdere ervaringen van collega's blijkt dat zingen met militairen nauwelijks lukt of je moet als voorganger zelf al heel muzikaal zijn en de militairen kunnen meenemen in de zang.

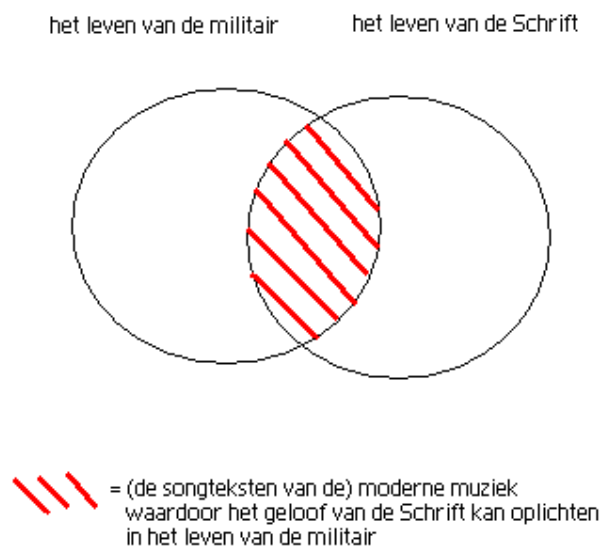
Daarom kiezen vele collega's ervoor om te luisteren naar moderne muziek met hun songteksten. Aline Barnhoorn, collega luchtmachtpredikant, ervoer tijdens haar bezinningsdiensten dat het luisteren naar moderne muziek een ontvankelijke, ingekeerde houding met zich meebracht bij de aanwezige militairen. *“Je zag de mensen naar binnen keren, stil worden”*.¹⁵

Militairen komen vooral naar de bezinningsdienst voor een moment van rust tijdens een week van hectiek en lange werkdagen.

Even stil worden, even tot rust komen, dat is het. Samen naar muziek luisteren, muziek die hen raakt.¹⁶

De kunst van de voorganger is nu om door middel van deze moderne muziek, muziek die de militairen raakt, de verbinding te leggen tussen het leven van de militair en het leven van de Schrift.

Schematisch ziet het er als volgt uit:

¹⁵ Liturgie op maat – vieren in een spanningsveld van eenheid en veelkleurigheid, Lous van Tongeren, Berne Heeswijk, 2009, p. 105

¹⁶ Liturgie op maat – vieren in een spanningsveld van eenheid en veelkleurigheid, Lous van Tongeren, Berne Heeswijk, 2009, p. 108

Het schema laat drie deelverzamelingen zien. Eén verzameling is de gemeenschap; de militairen en hun leven. Daarnaast is er de verzameling van de Schriftlezing. Als laatste, en dat is de verzameling die in het schema de voornoemde verzamelingen moet verbinden, is er de verzameling van de moderne muziek en haar songteksten.

In het voorgaande hoofdstuk en paragrafen werd al duidelijk dat moderne muziek in verbinding staat met de militairen. Zij gaan hier op een expressieve wijze mee om, in de muziek vertellen militairen 'hun verhaal'.¹⁷

Ik heb proberen aan te geven dat de moderne muziek met haar songteksten ook een band kan hebben met de Schriftlezing.

Het gearceerde gedeelte in het schema is een handeling die is voorbehouden aan de voorganger. De voorganger kan ervoor zorgen dat beide levens, die van de militair en van de Schrift met elkaar verbonden worden door de muziek. Muziek laat de Schrift 'leven' in militairen en tevens zal de muziek militairen laten 'leven' in de Schrift. Dit alles vindt met name plaats in de overweging van de voorganger.

Moderne muziek en de Schrift zijn de constanten in deze, het leven van de militair is de variabele. Elke dag van een militair is anders, geen dag is hetzelfde.

Hierin ligt de uitdaging van de voorganger; wat lees ik in de Schrift, wat hoor ik in de moderne muziek en wat mag ik ervaren in het leven van de militairen waar ik zorg voor draag? En hoe verbind ik dit in de liturgie?

De verbinding tussen het leven van de militair en het leven van de Schrift door middel van de tekst van moderne muziek is en blijft mensenwerk; het werk van de voorganger. Maar het kan!

¹⁷ L. van Tongeren, *Vaarwel-verschuiving in vormgeving en duiding van uitvaartrituelen*, Kampen, p. 86

Hoofdstuk 3. Teksten van moderne muziek analyseren

3.1 “You’ll never walk alone – het Emmaüs-verhaal (Lucas 24, 13-21, 28-31)

Lee Towers - You'll Never Walk Alone

When you walk
Through a storm

Hold your head, up high
And don't be afraid, of the dark
'Coz at the end of the storm
Is a golden sky
And the sweet silver song
Of the lark

Walk on, through the wind
Walk on, through the rain
Though your dreams be tossed
And blown

Walk on, walk on

With hope, in your heart
And you'll never walk alone
You'll never walk alone
Alone
Walk on, walk on

With hope in your hearts
You'll never walk, alone

Als je loopt
door een storm

hou je hoofd omhoog
en wees niet bang, van het donker
Want aan het einde van de storm
is een gouden lucht
en het zoete zilveren liedje van de
leeuwerik

Loop door, door de wind
Loop door, door de regen
Ondanks dat er met je dromen gegoooid
wordt

en weggeblazen
Loop door, loop door,

met hoop in je hart
en je zult nooit alleen lopen
Je zult nooit alleen lopen
Alleen
Loop door, loop door,

met hoop in je hart
Je zult nooit alleen lopen

Gesprekken op weg naar Emmaüs; Jezus herkend – Lucas 24, 13-21, 28-31

Diezelfde dag gingen twee van de leerlingen op weg naar een dorp dat Emmaüs heet en zestig stadië van Jeruzalem verwijderd ligt. Ze spraken met elkaar over alles wat er was voorgevallen. Terwijl ze zo met elkaar in gesprek waren, kwam Jezus zelf naar hen toe en liep met hen mee, maar hun blik werd vertroebeld, zodat ze hem niet herkenden. Hij vroeg hun: ‘Waar loopt u toch over te praten?’ Daarop bleven ze somber gestemd staan. Een van hen, die Kleopas heette, antwoordde: ‘Bent u dan de enige vreemdeling in Jeruzalem die niet weet wat daar deze dagen gebeurd is?’ Jezus vroeg hun: ‘Wat dan?’ Ze antwoordden: ‘Wat er gebeurd is met Jezus uit Nazaret, een machtig profeet in woord en daad in de ogen van God en van het hele volk. Onze hogepriesters en leiders hebben hem ter dood laten veroordelen en laten kruisigen. Wij leefden in de hoop dat hij degene was die Israël zou bevrijden, maar inmiddels is het de derde dag sinds dit alles gebeurd is.

Ze naderden het dorp waarheen ze op weg waren. Jezus deed alsof hij verder wilde reizen. Maar ze drongen er sterk bij hem op aan om dat niet te doen en zeiden: ‘Blijf bij ons, want het is bijna avond en de dag loopt ten einde.’ Hij ging mee het dorp in en bleef bij hen. Toen hij met hen aan tafel aanlag, nam hij het brood, sprak het zegengebed uit, brak het en gaf het hun. Nu werden hun ogen geopend en herkenden ze hem.

Twee jaren mag ik samen met mijn collega predikant het Kerstconcert voorbereiden en uitvoeren als het gaat om de lezingen en de overweging Muzikaal gezien kent de krijgsmacht een groot aantal muziekkorpsen en één daarvan is gehuisvest op de Johan Willem Friso-kazerne in Assen; ‘de Regimentsfanfare Garde Grenadiers en Jagers’.

Deze regimentsfanfare verzorgt tijdens deze bijeenkomst de muzikale omlijsting.

Zelfs Kerstliederen zijn in zo’n viering niet geschikt om als samenzang te dienen. De militairen horen de fanfare, neuriën wat mee, maar het lied “Wij komen tezamen” meezingen; ho maar!

Totdat het lied wordt gespeeld waar Lee Towers bekend mee is geworden: “You’ll never walk alone”. De driehonderd militairen (het zijn er ruim vijfhonderd, maar op last van de brandweer doen we het concert op twee dagen) gaan staan, gebruiken hun aanstekers om een lichtje te maken en zingen uit volle borst mee.

Een toegift aan het einde van concert? “You’ll never walk alone”! Om nogmaals uit volle borst mee te zingen; ‘het dak gaat eraf’!

Deze tekst, in het Engels of het Nederlands deed mij denken aan het Emmaüsverhaal. Twee leerlingen die samen ontredderd op weg gaan naar een plaatsje op ongeveer 10 kilometer afstand van Jeruzalem. Hun leraar, hun vriend is vermoord, terwijl ze ervan uitgingen dat Hij degene was die Israël zou bevrijden. En dan dit.

Zo lopen ze naar Emmaüs, verdrietig en somber. En dan loopt er iemand met hen mee die hen bevraagd, maar ook opbeurd. Hij laat ze zien dat wat er in de Schriften staat is uitgekomen: de Heer is niet dood, Hij leeft!

De songtekst van “You’ll never walk alone” laat in mijn beleving zien wat er met de twee leerlingen gebeurde op die weg naar Emmaüs en terug. Ze liepen in een storm, een storm in hun hoofd; verdriet, angst en ongeloof. Er werd met hun dromen gegooid, de dromen werden weggeblazen. Maar toch liepen ze door en zie: ze liepen daar niet alleen. Er ontstond weer hoop in hun harten en de donkere lucht kreeg weer een gouden randje. Dit moesten ze aan hun vrienden vertellen!

Ondanks dat het leven van een militair de ‘variabele verzameling’ is, kan deze Schrifttekst door middel van de muziekttekst verbonden worden met het leven van de militair.

In de setting zoals ik die geschetst heb, een Kerstconcert voor leerlingen van een Schoolbataljon, is er zeker plek voor het Kerstverhaal, met daarbij een korte overweging van de aalmoezenier of dominee. Ook tijdens deze bijeenkomsten is er, noch door de dominee, noch door mijzelf een link gelegd tussen de muziek en het Emmaüs-verhaal. Het gaat toch immers om het Kerstverhaal? En het lied “You’ll never walk alone” slaat wel op het leven van een militair in opleiding, zoals in Assen.

Ook hier een gemiste kans? Ik denk het wel!

Want ook al hebben militairen weinig tot niets met de Bijbel en haar verhalen, het blijft een oud boek, met mooie, waardevolle verhalen. En zoals de leerlingen in het Lucas-evangelie er verslagen bijlopen, zo kunnen leerling-militairen er ook verslagen bijlopen als een opdracht is mislukt.

Ik zou nu de verbinding kunnen maken in de trend van *“we gaan zo muziek horen met als boodschap dat je nooit alleen zult lopen en dat er na momenten van tegenslagen er altijd weer betere tijden komen. En dat doet me denken aan een mooi verhaal in een oud boek....”*

Dit zou ik verder uit kunnen werken, maar de strekking is duidelijk: óók hier kan ik Gods woord laten klinken door met woorden een verbinding te maken met de Bijbeltekst uit het Lucas-evangelie, de songtekst van “You’ll never walk alone” en het leven van een militair in opleiding op de kazerne in Assen.

3.2 “Welkom thuis” van Bløf en het verhaal van de Verloren Zoon (Lucas 15, 11-24)

Welkom Thuis (Bløf)

Welkom in ons midden
Welkom in dit huis
Nu je eindelijk weer hier bent
Welkom, jongen
Welkom thuis

We waren ongerust
We hebben lang gewacht
We hadden nooit gedacht
Dat je ons ooit kon verlaten...
Kom aan tafel en vertel ons je verhalen
Was je handen als je wilt

We sliepen jaren slecht
We dwaalden door de nacht
We hadden niet de kracht
Om je voor altijd los te laten
Kom aan tafel en vertel ons je verhalen
Eet ons brood en drink zoveel je kan

Welkom in ons midden
Welkom in dit huis
Nu je eindelijk weer hier bent
Welkom, jongen
Welkom thuis

Niemand ging ooit weg
Zonder iets als afscheid
We dachten dat de noorderzon
Voor ons niet echt bestond
Maar welkom, jongen
Welkom thuis

Kom aan tafel en vertel ons je verhalen
Spaar ons niet voor wat je hebt gezien

Welkom in ons midden
Welkom in dit huis
Nu je eindelijk weer terug bent
Welkom, jongen
Welkom thuis

18

Vervolgens zei hij: ‘Iemand had twee zonen.
De jongste van hen zei tegen zijn vader: “Vader, geef mij het deel van uw bezit waarop ik recht heb.”
De vader verdeelde zijn vermogen onder hen.
Na enkele dagen verzilverde de jongste zoon zijn bezit en reisde af naar een ver land, waar hij een losbandig leven leidde en zijn vermogen verkwistte.
Toen hij alles had uitgegeven, werd dat land getroffen door een zware hongersnood, en begon hij gebrek te lijden.
Hij vroeg om werk bij een van de inwoners van dat land, die hem op het veld zijn varkens liet hoeden.
Hij had graag zijn maag willen vullen met de peulen die de varkens te eten kregen, maar niemand gaf ze hem.
Toen kwam hij tot zichzelf en dacht: De dagloners van mijn vader hebben eten in overvloed, en ik kom hier om van de honger.
Ik zal naar mijn vader gaan en tegen hem zeggen: “Vader, ik heb gezondigd tegen de hemel en tegen u, ik ben het niet meer waard uw zoon genoemd te worden; behandel mij als een van uw dagloners.”
Hij vertrok meteen en ging op weg naar zijn vader.
Zijn vader zag hem in de verte al aankomen.
Hij kreeg medelijden en rende op zijn zoon af, viel hem om de hals en kuste hem.
“Vader,” zei zijn zoon tegen hem, “ik heb gezondigd tegen de hemel en tegen u, ik ben het niet meer waard uw zoon genoemd te worden.”
Maar de vader zei tegen zijn knechten: “Haal vlug het mooiste gewaad en trek het hem aan, doe hem een ring aan zijn vinger en geef hem sandalen.
Breng het gemeste kalf en slacht het.
Laten we eten en feestvieren, want deze zoon van mij was dood en is weer tot leven gekomen, hij was verloren en is teruggevonden.”
En ze begonnen feest te vieren.

Bløf op het altaar. De titel van deze scriptie. Muziektekst en Bijbeltekst lijken bij elkaar te horen. Alsof de band Bløf deze Bijbeltekst heeft gelezen en daarop dit nummer heeft geschreven. Met de strofen “*nu je eindelijk weer hier bent, we hebben lang gewacht en we sliepen jaren slecht*” wordt het vers “Zijn vader zal hem in de verte al aankomen” bezongen. Alsof de vader al jarenlang op de uitkijk stond, te wachten op zijn jongste zoon. “*Kom aan tafel en vertel ons je verhalen, was je handen als je wilt, eet ons brood en drink zoveel je kan, spaar ons niet voor wat je hebt gezien*” verwijst naar wat de jongste zoon heeft beleefd nadat hij zijn erfdeel heeft opgeëist. Het losbandige leven, het verkwisten van het geld, maar ook de honger die hij ervoer; jaloezie op het eten van de varkens die hij hoedde.

¹⁸ Welkom thuis, Bløf-dienst voor zwervers, zoekers, zondaars. Voorganger Jan Adries de Boer.
<http://www.janandriesdeboer.nl>, 15 april 2007

En dan ook; hoe *“welkom thuis”* kan je je voelen als je onderweg naar huis je de woorden van berouw overweegt en je dan van je vader als antwoord krijgt dat er, omwille van je terugkeer, er een feestmaaltijd wordt gehouden.
Want de jongste zoon was dood, *“we dwaalden door de nacht”*, maar is weer tot leven gekomen: *“welkom in ons midden”*!

3.3 “Mooier dan nu” van de Dijk en Maak je geen zorgen! (Mattheüs 6, 25-34)

Mooier dan nu (De Dijk)

Mooier dan nu zal het nooit gaan
Mooier dan nu zal het nooit gaan
Mooier dan nu zal het nooit gaan
Mooier dan nu zal het nooit gaan

Mooier dan nu zal de wind nooit over dit water waaien
Zal geen sleepboot ooit in dit laatste zonlicht draaien
Zullen wij niet langs de kant te kijken staan
Mooier dan nu zal het nooit gaan

Mooier dan nu zal de wind die wolken nooit verplaatsen
Zal de hemel nooit in die flatramen weerkaatsen
Zullen wij dit ademloos niet gadeslaan
Mooier dan nu zal het nooit gaan

Mooier dan nu zal het nooit gaan
Mooier dan nu zal het nooit gaan
Mooier dan nu zal het nooit gaan
Mooier dan nu zal het nooit gaan

Mooier dan nu zal geen meeuw ooit stilhangend zwijgen
Zal die rook nooit uit fabrieksschoorstenen stijgen
En zien wij dit samen niet sprakeloos aan
Mooier dan nu zal het nooit gaan

Hier langs het stilstromende water
Met zijn eeuwig klinkend lied
Van vergeet het maar, vergeet het maar
Maar vergeet het niet

Mooier dan nu zal het licht aan de overkant nooit schijnen
Zullen wij niet in de duisternis verdwijnen
En begint het morgen weer van vooraf aan
Mooier dan nu zal het nooit gaan

Mooier dan nu zal het nooit gaan
Mooier dan nu zal het nooit gaan
Mooier dan nu zal het nooit gaan
Mooier dan nu zal het nooit gaan

Mattheüs 6, 25-34

Daarom zeg ik jullie: maak je geen zorgen over jezelf en over wat je zult eten of drinken, noch over je lichaam en over wat je zult aantrekken.

Is het leven niet meer dan voedsel en het lichaam niet meer dan kleding?

Kijk naar de vogels in de lucht: ze zaaien niet en oogsten niet en vullen geen voorraadschuren, het is jullie hemelse Vader die ze voedt.

Zijn jullie niet meer waard dan zij?

Wie van jullie kan door zich zorgen te maken ook maar één el aan zijn levensduur toevoegen? En wat maken jullie je zorgen over kleding?

Kijk eens naar de lelies, kijk hoe ze groeien in het veld.

Ze werken niet en weven niet.

Ik zeg jullie: zelfs Salomo ging in al zijn luister niet gekleed als een van hen.

Als God het groen dat vandaag nog op het veld staat en morgen in de oven gegooit wordt al met zo veel zorg kleedt, met hoeveel meer zorg zal hij jullie dan niet kleden, kleingelovigen?

Vraag je dus niet bezorgd af: “Wat zullen we eten?” of: “Wat zullen we drinken?” of: “Waarmee zullen we ons kleden?” – dat zijn allemaal dingen die de heidenen najagen.

Jullie hemelse Vader weet wel dat jullie dat alles nodig hebben.

Zoek liever eerst het koninkrijk van God en zijn gerechtigheid, dan zullen al die andere dingen je erbij gegeven worden.

Maak je dus geen zorgen voor de dag van morgen, want de dag van morgen zorgt wel voor zichzelf.

Elke dag heeft genoeg aan zijn eigen last.

Eén van mijn favoriete Bijbelteksten. Zo favoriet dat we deze tekst hebben uitgekozen voor onze huwelijksviering. “Mooier dan nu zal het nooit gaan” staat in mijn beleving voor het vers dat we ons geen zorgen moeten maken voor de dag van morgen, want de dag van morgen zorgt wel voor zichzelf; leef vandaag, leef nu!

De Schrift beschrijft hierin ook de natuur; de lelies op het veld, de vogels in de lucht. Ook die maken zich niet druk om de dag van morgen, ze zorgen voor de dag van vandaag met wellicht de gedachte dat “het nooit mooier dan nu zal gaan”. Ook de Dijk zingt over die natuur; “de wind die over het water waait en de wolken verplaatst, een meeuw die stilhangend zwijgt, het stilstromende water”.

En als tegenpool van die natuur is er de mens die zich zorgen maakt over zijn eten, haar kleding en het werk wat daarvoor gedaan moet worden. In mijn beleving bezingt de Dijk deze woorden met “de sleepboot die nooit in het laatste zonlicht draait, de hemel die nooit in de flatramen weerkaatst en de rook die nooit uit de fabrieksschoorsteen zal stijgen”. In deze

regels klinkt het werk van de mensen; een sleepboot, een flatraam en de rook uit een fabrieksschoorsteen.

Zoek liever eerst het koninkrijk van God en zijn gerechtigheid, dan zullen al die andere dingen je erbij gegeven worden. De Dijk zingt over "*ademloos gadeslaan en het sprakeloos aanzien*". Met die houding ben je in staat om het koninkrijk van God en zijn gerechtigheid niet alleen te zoeken, maar ook te vinden. En de wind waait over het water, de rook stijgt op uit de fabrieksschoorsteen; dit zijn de dingen die erbij gegeven worden!

3.4 “Heel andere wereld” de Dijk en Jezus in gesprek met Nikodemus (Joh. 3, 17-21)

Heel andere wereld (De Dijk)

Deze wereld met al zijn pijn en
leed en gelazer, zijn vuil en verdriet

Deze wereld die je voelt schrijnen
Deze wereld is mijn wereld niet

Ik heb een heel andere wereld in mijn hoofd

Een heel andere wereld

Duizend keer mooier

Waar de mensen proberen

Om het niet te verklooien

Ik heb een heel andere wereld in mijn hoofd

Deze wereld van douwen en grauwen

Van snauwen en klauwen, van angst op krediet

Deze wereld, misschien is het de jouwe

Maar dit is mijn wereld niet

Ik heb een heel andere wereld in mijn hoofd

Een heel andere wereld

Duizend keer mooier

Waar de mensen proberen

Om het niet te verklooien

Ik heb een heel andere wereld in mijn hoofd

Noem me dom of naïef

Te onnozel, te lief

Of nog niet van illusies beroofd

Ik heb een heel andere wereld

Een heel andere wereld in mijn hoofd

Ik heb een heel andere wereld in mijn hoofd

Een heel andere wereld

Duizend keer mooier

Waar de mensen proberen

Om het niet te verklooien

Ik heb een heel andere wereld

Een heel andere wereld in mijn hoofd

Een heel andere wereld

Duizend keer mooier

Jezus in gesprek met Nikodemus (Joh. 3, 17-21)

God heeft zijn Zoon niet naar de wereld gestuurd om een
oordeel over haar te vellen, maar om de wereld door hem te
redden.

Over wie in hem gelooft wordt geen oordeel uitgesproken,
maar wie niet in hem gelooft is al veroordeeld, omdat hij
niet wilde geloven in de naam van Gods enige Zoon.

Dit is het oordeel: het licht kwam in de wereld en de mensen
hielden meer van de duisternis dan van het licht, want hun
daden waren slecht.

Wie kwaad doet, haat het licht; hij schuwt het licht omdat
anders zijn daden bekend worden.

Maar wie oprecht handelt zoekt het licht op, zodat zichtbaar
wordt dat God werkzaam is in alles wat hij doet.’

Een hele andere wereld! Jezus is niet op aarde gekomen om een oordeel te vellen, maar om de wereld te redden. Verwijst het redden van de wereld naar Zijn opstanding uit de doden, ons eeuwig leven? Is dat onze redding? Of is de redding van deze wereld een andere? ‘Aan de daden herken je de mensen’ is een uitspraak die ik in in het licht van deze beide teksten meer vind passen bij het woord ‘redding’ zoals geschreven staat in het Johannes-evangelie. Jezus van Nazareth heeft door zijn daden laten zien hoe wij ons leven kunnen leven om daarmee het licht te zijn voor de medemens, voor de wereld. *“Een wereld, duizend keer mooier, waar mensen proberen om het niet te verklooien”*

Wie *“dom, naïef, onnozel, te lief of nog niet van illusies is beroofd”*, handelt oprecht en zoekt het licht op, zodat het zichtbaar wordt dat God werkzaam is in alles wat hij doet.

De drie combinaties van songteksten en Bijbelteksten kunnen met elkaar verbonden worden; het is aan de voorganger om deze verbinding te maken, of anders gezegd; om deze

verbinding te “zien”. Daarom zijn deze verbindingen tussen songtekst en Schrifttekst mensenwerk en daarmee subjectief. Hoe de ene voorganger de teksten ziet, met elkaar verbindt en op een bepaalde manier gebruikt in de liturgie, hoeft niet dezelfde ziens- en werkwijze te zijn voor een andere voorganger.

Wat bij alle ziens- en werkwijzen essentieel is, is dat de songtekst iets kan zeggen over de mensen in de gemeenschap, de militairen op een basis. En daarmee dat de gekoppelde Bijbeltekst de militair iets kan “zeggen”.

Kortom: aansluiting vinden bij het leven van een militair is noodzakelijk in de liturgie!

Hoofdstuk 4. Koppeling teksten van moderne muziek aan een Bijbeltekst

4.1 Aansluiting vinden bij het leven van een militair; noodzakelijk in de liturgie

In voorafgaande hoofdstukken heb ik geprobeerd om te laten zien dat de songtekst van moderne muziek die gebruikt wordt in de liturgie iets kan zeggen over de mensen in de gemeenschap, de militairen op een basis. En dat daarmee aan de muziek gekoppelde Bijbeltekst de militair iets kan “zeggen”. Mensen staan centraal in de liturgie, militairen staan centraal tijdens een bezinningsdienst in een kapel op een basis. Of tijdens een bezinningsdienst in het (open) veld. Militairen die met heel veel woorden in contact kunnen komen met het “heilige”; ook al klinkt het woord God niet, dan nog kan Hij of Zij erbij zijn. Militairen als zonen en dochters van de Eeuwige. Zo staan zij in het middelpunt van de liturgie.

De drie wereldgodsdiensten, Jodendom, Christendom en Islam worden ook wel de godsdiensten van de Schriften genoemd.

Het Christendom verschilt ten opzichte van de andere twee wereldgodsdiensten echter op één wezenlijk inzicht; *het is de enige godsdienst waarin God zich naar christelijke overtuiging definitief heeft doen kennen in het leven, het lijden, de dood en opstanding van Jezus, zijn Gezalfde.*¹⁹

Hierdoor komt God wel dichtbij het leven van mensen in al haar facetten. In zijn Zoon, Jezus van Nazareth, met zijn eigen levensweg. God is mensen nabij bij hun hoogte- en dieptepunten, bij vreugde en verdriet. Zoals het was en is, nu en altijd.

Hieruit spreekt een dynamiek; elke keer zal er een zoektocht moeten plaatsvinden naar Gods aanwezigheid onder de mensen. Mensen van elke willekeurige tijd, van elke willekeurige plek op deze aarde.

De vraag “*Waar is God?*” wordt hiermee beantwoord: *God is te vinden in wat mensen meemaken.*²⁰

In de liturgie is het dus noodzakelijk dat de voorganger de gemeenschap opmerkzaam maakt van het feit dat mensen en God met elkaar verbonden zijn. Om dit te bekrachtigen en te bevestigen door middel van het verbinden van het leven van de Schrift met het leven van de mensen. Gods woord is het woord van de mensen zelf.

De songteksten van moderne muziek zijn daarin een middel waardoor het geloof van de Schrift kan oplichten in het leven van de mens, de militair.²¹

Het moment waarop ik ervaar dat ik aansluiting probeer te vinden in een ‘liturgie’ met de gemeenschap, is tijdens mijn radioprogramma “Kerkebreed” wat ik één keer in de maand mag verzorgen bij de Lokale Omroep Landsmeer.²²

Het ‘leven van de gemeenschap van luisteraars’ haal ik binnen in mijn programma door in het begin het “*Kyrie Eleison*” (Heer ontferm U over ons) vertolkt door Herman van Veen ten gehore te brengen.

Hierin komen alle luisteraars samen, ieder met zijn of haar eigen beslommeringen van de dag, ieder met zijn of haar gedachten, gevoelens van geluk of verdriet.

¹⁹ Eric Borgman, Overlopen naar de barbaren. Het publieke belang van religie en christendom, Klement/Pelckmans, 2009, p. 66

²⁰ Doorgeven, Een leven gedenken- Het Leven vieren, Ko Schuurmans, nummer 2-2008, p. 9
<http://www.doorgeven.com>

²¹ Zie schema, p. 21 van deze scriptie

²² Het programma “Kerkebreed” is te beluisteren op zaterdagavond van 19:00u.-20:00u. en wordt herhaald op zondagochtend van 08:00u.-09:00u en van 09:00u-10:00u. via <http://www.lokaleomroeplandsmeer.nl>

“Wie of wat God is blijft een ondoorgrondelijk mysterie, maar God identificeert zich door middel van een plaatsbepaling. Bevrijdende, troostende aanwezigheid bij pijn, verdriet, onderdrukking, lijden, dat is God!”²³

Kyrie Eleison (Heer ontferm U over ons) - Herman van Veen

Voor de bakker die zijn vuur laat doven,
de boer die zijn ploeg laat staan,
de metselaar die geen huis meer wil bouwen,
de herders die niet meer verder gaan,
de meester die niet meer durft vertellen,
de priester die zijn gebed vergeet,
de dokter die niet meer kan genezen,
de rechter die geen raad meer weet.

Eleison, eleison, kyrie eleison

Voor de grootmoeder alleen op haar kamer,
voor opa die al vergeten is,
de angsten en slaaploze nachten,
voor ‘t verdriet dat niet geweten is.

Eleison

Voor de minnaars die niet meer zingen,
de liefste die ‘t huis verlaat,
al ‘t nutteloos leed van de wereld,
ons zieltje dat ten onder gaat.

Eleison, eleison, kyrie eleison

Voor de kinders in kelders gevangen,
zoveel onschuld verkracht en vermoord,
de politieke heersers,
door geld en macht ontspoord.

Eleison

Voor onze bitsige bijtende woorden,
onze leugens, onze achterklap,
voor ‘t paradijs dat we verloren,
onze levenslange ballingschap.

Eleison, eleison, kyrie eleison

Voor cipiers en advocaten,
presidenten, inspecteurs,
adjudanten, commandanten,
commissarissen en controleurs.

Eleison

Fabrikanten, commercieanten,
en farizeeërs met groot gewin,
in hormonen, drugs en wapens,
voor al ‘t kwaad er tussenin.

Eleison, eleison, kyrie eleison

²³ Doorgeven, Een leven gedenken- Het Leven vieren, Ko Schuurmans, nummer 2-2008, p. 10
<http://www.doorgeven.com>

Voor de vissers, voor matrozen,
boerenfolk op den tracteur,
het zigeunervolk langs de wegen,
de schipper en de vrachtchauffeur.

Eleison

Ee buurvrouw, de glazenwasser,
de smid en voor de timmerman,
het ventje aan zijn loketje,
de zanger, voor de orgelman.

Eleison, eleison, kyrie eleison

Voor de moeder van 't kreupele kindje,
het lief van een dode soldaat,
het meisje zonder beminde,
voor al 't zeer dat nooit meer overgaat,
voor wie zal ik hier nu nog zingen,
diegene die ik hier vergeet
er kan niemand zonder wat vrede,
rijke boer of arme proleet....

Eleison, , eleison, kyrie eleison

4.2 Antwoord op de stelling: Moderne muziek verbindt de twee werelden van de militair en de Schrift

Verwoordt de songtekst van de moderne muziek de Schrifttekst, het woord van God? En kan de militair zich daarin vinden?

Twee vragen die allebei positief beantwoord moeten worden wil de songtekst van die moderne muziek de twee werelden van de militair en de Schrift met elkaar kunnen verbinden.

Liturgie is en blijft mensenwerk. En dan heb ik het niet alleen over de voorganger, maar zeer zeker ook over de mensen, de militairen die gemeenschap vormen. En uiteindelijk is ook het maken van muziek, het schrijven van muziketeksten mensenwerk. Wie weet wat de tekstschrijver van de muziekgroep Bløf gedacht heeft bij het schrijven van de tekst "*Welkom Thuis*"? Zou hij geïnspireerd zijn geweest door het verhaal van *de verloren zoon* uit het Lucas-evangelie? Wellicht leuk om te weten, maar niet noodzakelijk om bovenstaande vragen te kunnen beantwoorden. Want nadat de tekst is geschreven en de muziek is gecomponeerd, gaat deze muziek zijn eigen leven leiden; mensen luisteren naar de muziek met haar songtekst en horen wat zij erin willen horen.

Zullen er veel militairen zijn die zich herkennen in deze songtekst van de muziekgroep Bløf? Ik durf stellig te beweren dat ik deze vraag met een 'ja' kan beantwoorden, zeker militairen die voor een langere tijd werkzaam zijn in een inzetgebied ver weg van huis en haard, zoals bijvoorbeeld heden ten dage in Afghanistan. "*Welkom jongen, welkom thuis, kom aan tafel en vertel ons je verhalen, spaar ons niet voor wat je hebt gezien*". Jazeker, hierin kan een militair zich zeker vereenzelvigen; 'deze tekst gaat over mij!'

Maar ook de wereld van de Schrift wordt *zijn* wereld. Afreizen naar een ver land, het vermogen verkwisten (hoeveel militairen hebben hun uitzendtoelage niet allang uitgegeven vóórdat ze uitgezonden worden?), het lijden aan gebrek. En er zijn militairen die met een schuldgevoel terugkomen van hun uitzending. Een militair die met idealen naar het inzetgebied is afgereisd en dat er niets is gekomen van de vervulling daarvan. Of een militair die noodgedwongen een tegenstander heeft moeten doden. Zondig je dan tegen de hemel en de vader? Ben je dan nog waardig om een zoon te zijn?

Wordt de vader hier de Vader?

De betekenis die een militair geeft aan een stuk tekst uit de Schrift is zijn of haar betekenis en daarmee altijd authentiek en gerechtvaardigd. Het gaat erom wat een militair doet met een Bijbeltekst, wat is zijn of haar essentie van de tekst?

Uiteindelijk is het allerbelangrijkste wat die bepaalde tekst met een militair doet! ²⁴

Het leven van de muziek doet wat met het leven van een militair En diezelfde muziek 'zegt' ook nog iets over het leven van de Schrift.

Ja, zo verbindt de moderne muziek met haar songteksten daadwerkelijk de twee werelden van de militair en de Schrift!

²⁴ Doorgeven, Geef me de geest! Pinksteren en de rockband BLØF, Ko Schuurmans, nummer 2-2009, p. 6
<http://www.doorgeven.com>

4.3 Online database van songteksten van moderne muziek in combinatie met Schriftteksten

Nu ik kan zeggen dat de moderne muziek met haar songteksten daadwerkelijk de twee werelden van de militair en de Schrift verbindt, is het goed om daar ook iets mee te doen.

Ten behoeve van “de Maatschappij tot Nut van het Algemeen”.²⁵

Het motto van deze maatschappij was dat “Kennis de weg is naar persoonlijke en maatschappelijke ontwikkeling”.

In deze scriptie heb ik een aantal teksten uit de Schrift aangehaald en verbonden met moderne muziek en haar songteksten. Deze combinaties zouden bekend moeten kunnen worden voor een breder publiek; voor eenieder die betrokken is bij de voorbereiding en uitvoering van de christelijke liturgie.

Een database die iedereen kan raadplegen maar ook kan aanvullen met eigengemaakte verbindingen tussen Schriftteksten en songteksten van moderne muziek. Met daarbij gevoegd zijn of haar zienswijze waarom deze verbinding gemaakt is.

Onderstaand internetadres is een opmaat voor dit initiatief. De Schriftteksten en songteksten die ik in deze scriptie heb opgenomen en behandeld staan op deze website.

Het is uiteindelijk de bedoeling dat er een speciale website wordt opgezet die gericht zal zijn op het verzamelen van songteksten van moderne muziek die door de luisteraar worden gekoppeld aan een bepaalde Schriftteksten. Met daarbij een motivatie waarom deze koppeling in de beleving van de luisteraar cq. lezer bestaansrecht heeft.

<http://www.4thebridge.blogspot.com>

Guido Brugge

²⁵ zie: http://nl.wikipedia.org/wiki/Maatschappij_tot_Nut_van_'t_Algemeen

Geraadpleegde literatuur

Oskamp, P., *Overleven achter steen en staal, vieringen en geloofsbelevingen in de bajes onderzocht*, Mienema Zoetermeer 2004

RKKerk.nl, *Het Militair Ordinariaat deel II, In naam van God met militairen mee*, Utrecht, maart 2009

Schuurmans, K., *Zij heeft een nieuw begin gemaakt! Over de Geest van liturgie. Romano Guardini herlezen*, Haarlem 2009

de Wit, J., *Wat is liturgische muziek?*, Berne Heeswijk, 2008

van Tongeren, L., *Vaarwel- verschuiving in vormgeving en duiding van uitvaartrituelen*, Gooi en Sticht, Kampen, 2007

van Tongeren, L., *Liturgie op maat – vieren in het spanningsveld van eenheid en veelkleurigheid*, Berne Heeswijk, 2009

Vermeulen, A., *Werkboek 2 Uitzendvieringen*, RK dienst GV Krijgsmacht, 2008

Kortekaas, P., *Kerkdiensten in de woestijn van Uruzgan*, , integratiewerkstuk Masteropleiding Geestelijke leiding, Faculteit Katholieke Theologie, Universiteit van Tilburg, 2008

Borgman, E., *Overlopen naar de barbaren. Het publieke belang van religie en christendom*, Klement/Pelckmans, 2009

Tijdschrift 'Doorgeven', *Een leven gedenken – Het Leven vieren*, Ko Schuurmans, 2/2008

Tijdschrift 'Doorgeven', *Geef me de geest! Pinksteren en de rockband BLØF*, Ko Schuurmans, nummer 2-2009, p. 6, <http://www.doorgeven.com>

Geraadpleegde websites

Blog "Raadsvrouw is weer in Uruzgan": <http://raadsvrouw.blogspot.com>,

Het opzoeken van songteksten en hun vertaling: <http://www.songteksten.net>

Website van Jan Andries de Boer (Bløf-dienst): <http://www.janandriesdeboer.nl>

Voor het opzetten van een online database: <http://www.4thebridge.blogspot.com>

Voor het beluisteren van het radioprogramma 'Kerkebreed':
<http://www.lokaleomroeplandsmeer.nl>